

มดก

การติดต่อทางทะเลระยะแรก ระหว่างอินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*

หิมันศุ ประภา เร * เขียน
ยงยุทธ ชูแว่น** แปลเรียบเรียง

ในราวช่วงเริ่มต้นคริสตกาลนั้น ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบไปด้วยกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งแน่นอนเหลือเกินว่าย่อมเป็นผลมาจากการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกในท่ามกลางสังคมที่หลากหลายดังกล่าว จะเห็นว่าวัฒนธรรมอินเดียได้เข้ามามีอิทธิพลเป็นกระแสหลักในชุมชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีความเจริญระดับที่รู้จักการทำนาแบบท่อน้ำและการใช้โลหะแล้ว เมื่อชุมชนเหล่านี้พัฒนาขึ้นมาเป็นเมืองก็จะมองเห็นได้ว่ามีการใช้ภาษาและตัวอักษรของอินเดียเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นก็ยังได้รับเอาศาสนาฮินดูและพุทธศาสนารวมทั้งวัฒนธรรมแขนงอื่น ๆ เข้ามาปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องในเรื่องกระบวนการแพร่กระจายและการขยายตัวขึ้นมีบทบาทสำคัญของวัฒนธรรมอินเดียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยต่อมา สิ่งสำคัญสำหรับการตอบคำถามประเด็นนี้ก็

คือการแบ่งเขตออกเป็นหน่วยย่อยทั้งในอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยที่การติดต่อระยะแรกได้เริ่มต้นขึ้น วัฒนธรรมอินเดียนั้นถือได้ว่าเป็นประเพณีส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมต่างวัฒนธรรมซึ่งมีความเป็นมาร่วมกันในดินแดนนี้ สิ่งดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการเริ่มติดต่อกันในระยะแรกนั้นอาจกระทำกับชุมชนที่ได้รับวัฒนธรรมอินเดียมาก่อนแล้วมากกว่าที่จะเป็นการติดต่อกับแหล่งที่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมอินเดียโดยตรง

เหตุผลของการเปิดประเด็นถกเถียงนี้ขึ้นมาอีกครั้งก็อาจเป็นเพราะว่า การมีข้อมูลทางด้านโบราณคดีที่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น ซึ่งก็ขัดแย้งกับหลักฐานทั้งทางด้านจารึกและบันทึกที่เกี่ยวกับชื่อสถานที่ต่าง ๆ ที่กล่าวอยู่ในเอกสารของจีน เหตุผลอีกอย่างหนึ่งก็คือการเปลี่ยนแปลงแนวการเขียนประวัติศาสตร์ในอินเดียที่ให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจสังคมในระดับหน่วยย่อยมาก

* Himanshu Prabha Ray, "Early Maritime Contacts Between South and Southeast Asia" ใน *Journal of Southeast Asian studies*, Volume xx, No. 1 March, 1989. pp., 42-54

** อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขึ้น แทนที่จะเป็นการสรุปภาพรวมตามพื้นฐานพัฒนาการของอินเดียตอนเหนือตั้งแต่ก่อน อย่างไรก็ตามบทความนี้จะไม่พูดถึงกระบวนการติดต่อระหว่างดินแดนทั้งสอง แต่พยายามจะชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ในอินเดียซึ่งกระตุ้นให้มีการเดินทางมาค้าขาย และบริเวณเฉพาะแห่งซึ่งเป็นจุดสำคัญของพัฒนาการดังกล่าวสำหรับในส่วนที่ ๒ ของบทความจะกล่าวถึงเครือข่ายการเดินทางเรือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยดังกล่าว รวมถึงการเข้าร่วมในวงจรการค้าที่ขยายตัวขึ้นของอินเดีย

ภายในกลางพันปีแรกก่อนคริสตกาลนั้น หลักฐานวรรณกรรมภาษาสันสกฤตและบาลีรุ่นแรก ๆ ได้กล่าวถึงเอกชนเจ้าของที่ดินและความร่ำรวยของครอบครัวเจ้าของที่ดินที่เรียกว่า *คหบดี* ซึ่งอยู่ในตอนกลางของกลุ่มแม่น้ำคงคา จากผู้คนกลุ่มนี้เองที่ทำให้เกิดชุมชนการค้าของพวก *วานิช* และ *เศรษฐี* ขึ้นมา และสิ่งของจำพวกเกลือ โลหะ ผ้า เครื่องปั้นดินเผาได้กลายเป็นสินค้าที่นิยมกัน ความรุ่งเรืองทางด้านการค้าและการเพิ่มขึ้นของการใช้เงินนี้เองที่นำไปสู่ความอ่อนแอทางเศรษฐกิจของยุคพระเวท ปัจจัยหลักของความรุ่งเรืองทางด้านการค้านี้มาจากแนวความคิดใหม่ในศาสนาพุทธและศาสนาเชน ซึ่งสนับสนุนให้เกิดการสะสมและการลงทุนในทรัพย์สินเพื่อความมั่งคั่ง ในขณะที่ศาสนาพราหมณ์ซึ่งอยู่บนรากฐานสังคมเกษตรกรรมได้เริ่มตั้งข้อสงสัยแก่พวกคนที่อยู่ในเมือง

และไม่เห็นด้วยกับการลงทุนเพื่อหากำไรดังกล่าว หลักฐานทางด้านพุทธศาสนานั้นได้สรรเสริญพวก *เศรษฐี* สนับสนุนการกักตุนเงินและให้ความเมตตาแก่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมือง

ปัจจัยดังกล่าวนี้นับเป็นพื้นฐานให้เกิดการค้าทางไกลขึ้นระหว่างพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำคงคาที่คาบสมุทรเดคขาน ซึ่งได้นำไปสู่ความรู้ที่กว้างขึ้นรวมทั้งการใช้แร่ธาตุอันมากมายในเดคขาน ที่สำคัญได้แก่พลอยแร่หินและไข่มุก สองเมืองที่สำคัญที่เป็นทางออกให้กับชุมชนในที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคาตอนในก็คือตัมราลีปติ (Tamralipti) ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมตอนล่างทางตะวันออกเฉียงและเมืองบารุช (Bharuch) ซึ่งอยู่ที่ปากแม่น้ำนาร์มธาทาทางฝั่งตะวันตก แต่ทั้งนี้ก็รวมทั้งการเกิดราชวงศ์เมาริยะขึ้นในศตวรรษที่ ๓ ก่อนคริสตกาลที่ทำให้เส้นทางการค้าขายในบริเวณชายฝั่งมีความคึกคักยิ่งขึ้น จารึกเมาริยะซึ่งอยู่ในพื้นที่ของรัฐคานาटक (Kanatka) นั้นทำให้เราเห็นได้ว่าอาณาเขตทางตอนใต้ของอาณาจักรได้แผ่ลงมาถึงพื้นที่ดังกล่าว แต่หลักฐานทางด้านโบราณคดีกลับไม่พบว่าได้มีการตั้งหลักแหล่งของพวกเมาริยะในพื้นที่คาบสมุทรนี้ หากพบแต่อิทธิพลของวัฒนธรรมหินใหญ่ซึ่งแผ่ลงมาจากทางเหนือแทน จึงทำให้ดูเหมือนว่าราชวงศ์เมาริยะได้ลงมาโดยการรวบรวมหัวหน้าเผ่าต่าง ๆ แล้วบริหารและบางทีก็อาจเป็นผู้จัดหาทรัพยากรแร่ธาตุดังกล่าว จุดที่ได้มีการติดต่อกันนี้ไม่ปรากฏในบริเวณลุ่มแม่น้ำ

กษณะตอนล่างซึ่งเป็นแหล่งเริ่มต้นของ
เจดีย์ในพุทธศาสนาอันมีอายุอยู่ในยุคเมาริยะ
ดูเหมือนว่าภายในศตวรรษที่ ๒ ก่อน
คริสตกาลนั้นเส้นทางการเดินเรือทางชายฝั่ง
ตะวันออกทั้งหมดจะเชื่อมต่อเข้าเป็นเครือ
ข่ายเดียวกัน ลักษณะหนึ่งของการค้าสมัย
แรกเริ่มประวัติศาสตร์ในอินเดีย คือการที่มี
ได้ถูกควบคุมโดยอำนาจทางการเมืองแห่งใด
หากหลักฐานทางด้านจารึกสมัยแรก ๆ ชี้ให้
เห็นว่าการค้าดังกล่าวได้ตกอยู่ในมือของพ่อ
ค้าหรือสมาคมพ่อค้าซึ่งประกอบกิจกรรมข้าม
พรมแดนทางด้านการเมือง ประโยชน์ในการ
แบ่งเขตเครือข่ายทางการค้าสมัยแรกเริ่มนี้จะ
เป็นการแยกรูปแบบของอุตสาหกรรมเซรามิก
และในที่นี้ก็จะทำให้ภาษาที่เรียกกันว่ารูเล็ท
แว (Rouletted Ware) มีความสำคัญขึ้นมา
ภาษาชนิตดังกล่าวถูกพบครั้งแรกที่อริกะ-
เมดู (Arikamedu) บนฝั่งตะวันออก ซึ่งมีการ
กำหนดอายุไว้ว่าอยู่ในช่วงศตวรรษที่ ๑-๒
นับตั้งแต่นั้นมาภาษาชนิตนี้ก็พบอยู่ตลอด
ชายฝั่งตะวันออกตั้งแต่เมืองตัมลुक (Tamluk)
ในที่ราบตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำคงคาไปจนถึง
บนชายฝั่งโอริสสา และยังพบในหลายพื้นที่
ในบริเวณลุ่มแม่น้ำกษณะตอนล่างไปจน
ถึงฝั่งทางเหนือของศรีลังกา นอกจากนี้ยัง
พบจากการขุดค้นทางด้านโบราณคดีบนชาย
ฝั่งเกร์ล (Kerala) อีกด้วย ต่อมาได้มีการเอา
เศษภาษนาดังกล่าวจากอริกะเมดู (Arika-
medu) มาตรวจสอบอายุใหม่ ปรากฏว่า
ภาษาชนิต รูเล็ท แว รุ่นแรก ๆ ที่นั้นมีอายุเก่าแก่

ถึงศตวรรษที่ ๒ ก่อนคริสตกาล สำหรับ
เวลาที่สิ้นสุดของภาษาชนิตนี้จะอยู่ในราว
ศตวรรษที่ ๓ ซึ่งส่วนใหญ่ได้ข้อมูลพื้นฐานมา
จากนาคาร์ชุนกอนดา (Nagarjunakonda)
อย่างไรก็ตามการลดอายุของภาษาชนิตมาใน
สมัยหลังชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือบางอย่าง
ของบางพื้นที่ในการติดต่อกันต่อมา ด้วยเหตุ
ดังนั้นในศตวรรษที่ ๒-๑ ก่อนคริสตกาล
ชายฝั่งทางตะวันออกได้ถูกเชื่อมเข้าเป็นวงจร
การค้าเดียวโดยมีผู้นำทางการเมืองในบริเวณ
ที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคาเป็นผู้ได้ผลประโยชน์ใน
ขณะที่ทางบริเวณอื่นของคาบสมุทรนั้นยังคง
เป็นสังคมเผ่าและอยู่ในวัฒนธรรมยุคหินใหญ่

เหรียญชนิดที่มีรอยดอก (Punch-mar-
ked coins) ได้แพร่หลายในบริเวณดินดอน
สามเหลี่ยมปากแม่น้ำคงคาเหรียญซึ่งทำด้วย
เงินชนิดนี้กำเนิดขึ้นในราว ๆ ศตวรรษที่ ๕
ก่อนคริสตกาลซึ่งทำการผลิตโดยการตอก
เครื่องหมายอย่างพิถีพิถันด้วยแม่พิมพ์แยก
การแพร่กระจายของมันมีอย่างต่อเนื่องมา
จนถึงสมัยหลังเมาริยะซึ่งบางทีอาจมาถึง
ศตวรรษที่ ๓ เหรียญชุดสำคัญชนิดนี้ที่ทำ
ด้วยทองแดงได้มาจากจันทราเกตูการ์ (Chan-
draketugarh) ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา
ตอนล่างและเห็นได้ชัดเจนว่าเหรียญดังกล่าว
ได้แสดงให้เห็นถึงการใช้สัญลักษณ์รูปเรือเป็น
ครั้งแรก ไกลลงมาทางฝั่งตะวันออกในที่ราบ
ลุ่มน้ำกษณะตอนล่างซึ่งอยู่ใกล้บริเวณเจดีย์
ที่อมราวดีก็ได้พบหม้อที่บรรจุเหรียญเกือบ
๘,๐๐๐ อัน ดูจากความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์

แล้วก็สามารถกำหนดได้ว่ามีเหรียญต่าง ๆ อยู่ถึง ๔๘ ชนิด ส่วนบริเวณตอนใต้ลงมา นั้นก็พบเหรียญดังกล่าว กลุ่มเดียวในอาณาจักรปัญจาและเชื่อว่าเป็นของราชวงศ์ที่ปกครองอยู่

ได้พบจารึกจำนวนมากซึ่งมีอายุประมาณศตวรรษที่ ๒-๑ ก่อนคริสตกาลอยู่ในถ้ำที่อุทัยคีรี (Udayagiri) และที่คันธคีรี (Khandgiri) ในโอริสสา และพบที่วัดในพุทธศาสนาซึ่งสร้างขึ้นที่อมราวดีและยังพบในที่ราบลุ่มแม่น้ำกฤษณะตอนล่างตลอดไปจนถึงตอนเหนือของศรีลังกา บันทึกข้อความสั้น ๆ เหล่านี้ได้กล่าวถึงการทำบุญก่อตั้งศาสนาโดยผู้คนสามัญ แต่ส่วนใหญ่ของบันทึกไม่ได้กล่าวถึงอาชีพของผู้ทำบุญเหล่านี้ อย่างไรก็ตามลักษณะของเครือข่ายการเดินทางเรือขายฝั่มก็จะเห็นได้ชัดแจ้งจากการพบไข่มุกจำนวน ๖๒ เม็ดในเจดีย์ที่ภัตติโปรลู (Bhattiprolu) นอกจากนี้ยังพบไข่มุกและกลีบดอกไม้ทองคำในเจดีย์ที่อมราวดี แน่แน่นอนเหลือเกินว่าไข่มุกเหล่านี้ต้องได้มาจากอ่าวมนาร์ (Manar) ไข่มุกและหอยสังข์เป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงของบริเวณช่องแคบอินโด-ศรีลังกา ซึ่งกล่าวถึงอยู่ในกฎหมายอรรถศาสตร์ด้วยเช่นกัน ไข่มุกจากอ่าวมนาร์ (Manar) เป็นของมีค่าที่รู้จักกันดีในประเทศจีนสมัยโบราณเช่นกัน และยังพบในบริเวณพุทธสถานทางตอนเหนือของอินเดีย นอกจากนี้เริ่มมีคำจำพวกนี้จากอินเดียได้ก็พบที่ตักสิลา (Taxila) ทางตะวันตกเฉียงเหนือและ

ยังพบบนฝั่งกุชราตทางตะวันตกอีกด้วย เช่นเดียวกับการปรากฏตัวของหินคาร์เนเลียน (Carnelian) ทั้งที่เจียรนัยและยังไม่ได้เจียรนัย สมัยก่อนศตวรรษที่ ๓ ก่อนคริสตกาลที่อนูราธปุระ (Anuradhapura) ซึ่งให้เห็นว่าสิ่งนี้ได้มาจากคาบสมุทรเดคข่านเพราะที่ศรีลังกาไม่มีหินชนิดนี้

หลักฐานวรรณคดีที่เก่าแก่ที่สุดของทมิฬซึ่งมีอายุระหว่าง ๑๐๐ ปี ก่อนคริสตกาลถึง ค.ศ. ๒๕๐ ได้กล่าวถึงแหล่งตั้งถิ่นฐานสำคัญของชุมชนปารัตวาร (Paradvar) ตามชายฝั่งทมิฬ ชุมชนเหล่านี้ประกอบอาชีพงมหอยมุกและหาปลาและต่อมาพวกเขาก็ค่อย ๆ ร่ำรวยขึ้น บางกลุ่มก็กลายเป็นพ่อค้าที่มั่งคั่ง กระบวนการดังกล่าวได้รับการยืนยันโดยจารึกจากทางเหนือของศรีลังกาซึ่งมีอายุในราวศตวรรษที่ ๑ ก่อนคริสตกาล โดยได้กล่าวถึงผู้ทำบุญที่ใช้ชื่อว่าภารตะทำนองเดียวกับพวกปารัตวารทางอินเดียใต้ ดังกล่าว จารึกภารตะหลักหนึ่งมีสัญลักษณ์รูปเรือเสาดเดียว ตัวอักษรอื่น ๆ ได้กล่าวถึงดาตู นาวิกะ (ทูตชาวเรือ) และชาวเรือซึ่งได้เดินทางไปไกลถึงโภชกटक (Bhojakataka) ในเดคข่านตะวันตก จารึกในศตวรรษที่ ๑ ก่อนคริสตกาลจากศรีลังกายังได้กล่าวถึงการเข้ามาซึ่งทั้งหมดได้มาจากแคว้นสินธ์ (Sindh) ในบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย

ปัจจัยภายนอกที่เห็นว่ามีผลกระทบต่อเครือข่ายการเดินทางเรือในสมัยแรกเริ่มนี้ก็คือการสร้างความสะดวกเรียบร้อยขึ้นในสมัย

จักรพรรดิออกุสตุส ในปี ๕๘ ก่อนคริสตกาล ซึ่งได้รวมไปถึงพื้นที่อันกว้างขวางครอบคลุมปากทะเลแดงในอาณาจักรโรมัน จากความต้องการของตลาดในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน จึงทำให้จุดสำคัญของการค้าทางทะเลสมัยต่อมาในศตวรรษที่ ๑-๒ ย้ายไปยังเมืองท่าทางฝั่งตะวันตกของอินเดียและเมื่อได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการเดินเรือให้ก้าวหน้าขึ้น ชาวกรีกทางตะวันออกทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียนก็ค่อย ๆ แล่นเรือมายังอินเดีย และตั้งแต่ช่วงกลางศตวรรษที่ ๒ เป็นต้นมาก็มีหลักฐานเพิ่มขึ้นว่าพวกเขาได้มายังชุมชนทางฝั่งตะวันออก ซึ่งส่วนใหญ่เห็นได้จากเหรียญโรมันที่พบในบริเวณดังกล่าว ในเวลาเดียวกันนี้การแข่งขันระหว่างราชวงศ์กษัตริปะ (Kshatrapas) ในกุชราตกับราชวงศ์สตวาหนะ (Satavahanas) ในเดคข่านตะวันตกก็มีมากขึ้นซึ่งลงเอยด้วยราชวงศ์สตวาหนะได้ขยายอำนาจเข้ามาในที่ราบลุ่มแม่น้ำกฤษณะ ดังนั้นจึงมีการเพิ่มบริเวณที่ตั้งหลักแหล่งของชุมชน ขึ้นทั้งในที่ราบลุ่มแม่น้ำกฤษณะตอนล่างและลุ่มน้ำโคทาวารีตามชายฝั่งตะวันออกเรื่อยมา

จารึกจากอมราวตีได้บันทึกการทำบุญของพวกพ่อค้าและคนกลุ่มอาชีพอื่น เช่น กลุ่มคนทำเครื่องหนัง จารึกหลักอื่น ๆ จากสถานที่เดียวกันได้กล่าวถึงพวกนายธนาคาร พวกพ่อค้าที่ทำการค้าใบพลู ขณะเดียวกัน จารึกในครึ่งหลังศตวรรษที่ ๓ จากนาคาร์-ชุนกอนดา (Nagarjunakonda) ได้กล่าวถึง

สมาคมพ่อค้าที่ค้าขายใบพลูเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ก็ปรากฏภาพของมหานาวิก (นายเรือ) ในจารึกบนฝั่งอันธระและทางใต้ลงไป รวมทั้งจารึกทมิฬพราหมณ์ในศตวรรษที่ ๑ ก็ได้กล่าวถึงพ่อค้าเฉพาะอย่างการค้าขายทองคำ เปลือ น้ำตาล เหล็กและเสื้อผ้า ความสำคัญของการค้าทางเรือบริเวณชายฝั่งตะวันออกที่มีต่อราชวงศ์สตวาหนะสมัยหลังได้หลักฐานมาจากเหรียญ ซึ่งมีรูปเรือสองเสาพบอยู่บนฝั่งอันธระ

ในที่นี้อาจจะสรุปได้ว่าการเดินเรือบริเวณชายฝั่งได้มีความสำคัญขึ้นมาในช่วงครึ่งหลังของพันปีแรกก่อนคริสตกาล โดยที่การขยายตัวของอาณาจักรเมาริยะมีส่วนช่วยสนับสนุนเป็นอย่างมาก เหตุตั้งนั้นภายในศตวรรษที่ ๒-๑ ก่อนคริสตกาลชายฝั่งตะวันออกของอินเดียทั้งหมดได้เชื่อมเข้าเป็นเครือข่ายเดียวและได้ทำการค้าไข่มุก พลอย แร่มีค่าต่าง ๆ และอาจรวมถึงผ้าด้วย ขณะที่ชุมชนในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำโอริสสาและชายฝั่งอันธระเชื่อมต่อเข้ากับวงจรการค้าทางเหนือของอินเดีย ดูเหมือนว่าพวกพ่อค้าที่อยู่ทางใต้จะได้เปลี่ยนไปจากอาชีพเดิมที่เคยหาเปลือกหอยและไข่มุก กำไรส่วนหนึ่งจากการค้าอาจยังช่วยเสริมรายได้จากการทำกสิกรรม และได้นำไปสู่ความมั่งคั่งขึ้นของชนชั้นผู้นำในบริเวณคาบสมุทร อย่างไรก็ดี ตามการขยายอำนาจการปกครองของอาณาจักรสตวาหนะจากเดคข่านตะวันตกในศตวรรษที่ ๒ และการขยายตัวทางด้าน

การค้าในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนนั่นเองที่ทำให้บริเวณตอนล่างลุ่มน้ำกฤษณะและลุ่มน้ำโคทาวารีรุ่งเรืองสูงสุด ภายในศตวรรษที่ ๓ การค้าในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนได้เสื่อมลง ทำให้เมืองหลายเมืองในทางเหนือและตะวันตกตะวันตกขบเซาและสลายไป บางทีความรุ่งเรืองอาจเหลืออยู่เพียงบริเวณเดียวคือที่ราบลุ่มน้ำกฤษณะตอนล่างซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของราชวงศ์อิสวาคุ (Ikshvaku) ในช่วงดังกล่าวได้มีการสร้างศิลปะขึ้นมาใหม่ มีการสร้างสถานที่บูชาทั้งในศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์รวมทั้งมีการหล่อพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรกในคาบสมุทรเดคขานตรงกันข้ามกับข้อความในจารึกภาษาปาร์กฤตก่อนหน้านั้นที่การกลัมนาโดยราชวงศ์อิสวาคุได้เริ่มต้นโดยสมาชิกในชนชั้นปกครองซึ่งยอมรับภาษาสันสกฤตเป็นภาษากลางแล้ว อิสวาคุเป็นหนึ่งในราชวงศ์ที่ปกครองอยู่ไม่มากนักในขณะนั้นที่ยังคงหล่อเหรียญขึ้นมาใช้เอง แม้ว่าเหรียญดังกล่าวจะมีลักษณะเหมือนกับเหรียญของสตวาหนะซึ่งแพร่หลายอยู่ในพื้นที่ ภายในศตวรรษที่ ๔ ฐานอำนาจก็ได้เคลื่อนย้ายไปทางใต้และราชวงศ์ปัลลวะในทมิฬนาฑูก็รุ่งเรืองขึ้นมา มีการพบเหรียญของปัลลวะที่มีเครื่องหมายวัวตัวผู้ในการขุดค้นที่กานจีปุรัม (Kanchipuram) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับเหรียญที่พบตามชายฝั่งโคโรมันเดล หนึ่งในจำนวนเหรียญดังกล่าวมีรูปวัวอยู่ด้านหน้าและรูปเรืออยู่ด้านหลัง สิ่งนี้อาจชี้ให้เห็นถึงความ

ต่อเนื่องของเครือข่ายการเดินทางเรือก็ได้

นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ความมั่งคั่งอันเกิดจากการขยายตัวทางด้านการค้าได้นำไปสู่การอุปถัมภ์ค้ำจุนก่อตั้งวัดในพุทธศาสนาและศาสนาเชนโดยกลุ่มพ่อค้าจำนวนมากและจากกลุ่มอาชีพอื่น ในทางตรงกันข้าม พวกชนชั้นผู้ปกครองก็ได้แสวงหาสิทธิธรรมโดยการปฏิบัติบูชาพระเวทและทำบุญเป็นจำนวนมากต่อพวกพราหมณ์ หลักฐานเหล่านี้ได้มาจากจารึกของราชวงศ์สตวาหนะ กศตระปะและอิสวาคุ

จากการศึกษาวิจัยจนถึงขณะนี้ก็ยังไม่วางที่จะระบุเวลาที่แน่นอนได้ว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้าไปอยู่ในเครือข่ายการเดินทางดังกล่าวข้างต้นตั้งแต่เมื่อใด ส่วนเอกสารทางด้านวรรณกรรมนั้นก็ช่วยอะไรได้ไม่มากนัก หลักฐานอันเก่าแก่ที่สุดคือกฎหมาย *อรรถศาสตร์* ของเกาฏิลณะเพียงแต่กล่าวถึงดินแดนนี้ว่าสุวรรณภูมิ อย่างไรก็ตามร่องรอยสำคัญที่เราเห็นได้ต่อมาก็คือการใช้แร่ดีบุกในอินเดีย ถึงแม้จะรู้กันว่าแร่ชนิดนี้มาจากแคว้นพิหาร ราเชสสถาน และกุชราต แต่มันก็เป็นสิ่งที่หายาก และมีหลักฐานน้อยว่ามีการใช้แร่ดีบุกก่อนหน้ายุคประวัติศาสตร์ตอนต้น คำภาษาสันสกฤตซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางเรียกดีบุกว่า *ตราปู* (trapu) และได้ปรากฏครั้งแรกใน *อาถรรพเวท* และ *อรรถศาสตร์* นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่หลักฐานจำนวนมากซึ่งกล่าวถึงการใช้ดีบุกจะอยู่ในช่วงหลังสมัยเมาริยะ และส่วนใหญ่ก็ใช้ใน

การทำเหรียญ เหรียญทองแดงหรือโลหะผสมบางอย่างได้ทำขึ้นในหลาย ๆ เมืองทางตอนเหนือของอินเดีย รวมทั้งในเผ่าชนต่าง ๆ ด้วย จากการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่าเหรียญเหล่านี้ประกอบไปด้วยดีบุกจำนวนมาก เพอร์เซ็นต์สูง การใช้สัมฤทธิ์ที่มีดีบุกผสมอยู่มากมาทำเหรียญกษาปณ์นั้นได้สืบทอดต่อมาโดยราชวงศ์สตวาหนะ จากการทดสอบเหรียญดังกล่าวนี้สามารถบอกได้ว่ามันเป็นโลหะที่มีส่วนผสมดีบุกอยู่ถึงประมาณ ๒๓ เปอร์เซ็นต์ การใช้โลหะในช่วงนี้มีได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่ทำเหรียญและเรือเท่านั้น แต่ยังมี การทำรูปปั้นดังเช่นมีหลักฐานอยู่ที่ดักสิลาเป็นต้น โลหะจำนวนมากค้นพบจากบริเวณอาณาจักรสตวาหนะในเดคข่านตะวันตกและจากคัลหะปุรี (Kalhapur) นั้นนับว่าเป็นที่รู้จักกันดี รูปปั้นสัมฤทธิ์ผู้หญิงซึ่งมีอายุในช่วงศตวรรษ ที่ ๒-๓ ที่พบในอารเบียตอนใต้ก็เชื่อกันว่ามาจากเดคข่านตะวันตกนั่นเอง ในอัณธะรูปปั้นสัมฤทธิ์แม่และลูกซึ่งพบที่ธูลิกัตตะ (Dhulikatta) และที่อื่น ๆ มีเนื้อแบบเดียวกับของอิสวากู ถ้าการศึกษาของนักวิชาการเป็นที่ยอมรับกัน จารึกจากนาการ์-ซุนกอนดา ก็อาจกล่าวถึงหัวหน้าข้างที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายทองแดงด้วย

ในสมัยวัฒนธรรมยุคหินใหม่นั้นสัมฤทธิ์จะใช้ในการทำเครื่องประดับและประโยชน์อื่น ๆ เช่นใช้หล่อฝ่าหม้อที่มีรูปสัตว์หรือนก จากการวิเคราะห์ทางด้านโลหะวิทยาแล้วแสดงให้เห็นว่ามีดีบุกผสมอยู่ประมาณ ๒๑-

๒๓ เปอร์เซ็นต์ในสัมฤทธิ์ที่พบในอัณธะและทมิฬนาฑู

ได้มีการโต้แย้งกันมานานแล้วว่าดีบุกเหล่านั้นไม่ใช่ส่วนที่ได้รับมาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะว่าไม่มีอะไรที่ชี้ให้เห็นว่ามีสินแร่ชนิดหนึ่งชนิดใดเป็นส่วนหนึ่งของการค้าในสมัยเริ่มต้นประวัติศาสตร์ ข้อสรุปดังกล่าวดูเหมือนจะตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานที่ผิดพลาดที่ว่ามีการแสดงให้เห็นถึงการใช้ตะกั่วโรมันในการหลอมเหรียญที่เดคข่าน อีกทั้งเปริพลัส (Periplus) ก็ได้กล่าวถึงการนำเข้าดีบุก ตะกั่วและทองแดง อย่างไรก็ตาม สัมฤทธิ์ที่มีดีบุกผสมอยู่มากก็ไม่ใช่ที่รู้จักกันในโลกโรมัน แต่ในขณะเดียวกันสิ่งนี้ก็กลับมีใช้กันอยู่โดยทั่วไปในประเทศไทย และนี่เองที่ทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งสำคัญของโลหะผสม

การติดต่อทางด้านอื่น ๆ ในระยะแรกนี้คือการค้าไม้หอมและเนื้อไม้ สินค้านิดแรกนำมาใช้ทั้งการช่วยถนอมอาหารและผสมทำยา สำหรับไม้ก็นำมาใช้สร้างเรือ ข้อมูลดังกล่าวนี้ได้มาจากเอกสารโบราณของกรีกและโรมัน แม้ว่าจะมีข้อสงสัยในความถูกต้องของงานดังกล่าวอยู่บ้างอันเนื่องมาจากลักษณะที่ซับซ้อนของเครือข่ายการค้าในระยะแรกนั่นเอง ด้วยเหตุดังนี้จึงได้นำไปสู่การถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องถึงสินค้านั้นว่าอาจมีกำเหนิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากนั้นก็ได้บรรทุกเรือไปยังเมืองท่าตามชายฝั่งตะวันตกของอินเดียเพื่อขนถ่ายต่อไปยังตลาด

ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เหตุนี้จึงได้มีข้อเสนอว่าออบเชยและกระวานนั้นควรได้มาจากบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีปหรือทางใต้ของจีน เช่นเดียวกันก็มีข้อเสนอว่าไม้จันทร์ที่ส่งไปจากบารุขนั้นอาจมาจากในเขตแห่งเส้นทางตะวันออกของอินโดนีเซีย

การหล่อสัมฤทธิ์นั้นได้เริ่มต้นขึ้นในตอนเหนือของเวียดนามและไทยเมื่อประมาณกลางพันปีที่สองก่อนคริสตกาลและบางช่วงก็อยู่ในระหว่าง ๖๐๐-๔๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ตามการวัดอายุโดยวิธีคาร์บอน 14 วัฒนธรรมดองซอนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของเวียดนามเห็นได้จากกลองสัมฤทธิ์ซึ่งพบในบริเวณลุ่มแม่น้ำแดง กลองเหล่านี้บางทีหล่อด้วยการตกแต่งโดยวิธีแทนที่ขี้ผึ้ง (lost wax) และมีการแกะสลักรูปเรือที่มีหัวเป็นนกไวกอนหน้ากลอง ได้มีการพบกลองดองซอนหลายแห่งในบริเวณภาคพื้นทวีปและคาบสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทั้งสองบริเวณนี้มีการติดต่อกัน ในประเทศไทยมีการพบกลองสัมฤทธิ์ในหลายพื้นที่ทั้งในภาคเหนือและภาคกลาง ซึ่งจำนวนมากที่สุดได้มาจากถ้ำองบะอยู่ระหว่างแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อยในจังหวัดกาญจนบุรีใกล้ ๆ กับด่านเจดีย์สามองค์ และเพียง ๑๐ กิโลเมตรไปทางตะวันตกของอำเภอศรีสวัสดิ์ ซึ่งติดต่อกับทางน้ำได้ การค้นพบสำคัญที่ถ้ำนี้ ประกอบด้วยซากเรือไม้ พร้อมด้วยเครื่องประดับสัมฤทธิ์ เครื่องมือเหล็กและลูกปัดจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่ทำด้วยแก้ว เครื่องมือเหล่านี้

กำหนดอายุได้ว่าอยู่ในช่วง ๒๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล

ในบริเวณคาบสมุทรได้พบกลองดองซอนหลายแห่งทางฝั่งตะวันออกเช่นที่เขาสามแก้ว จังหวัดชุมพร ท่าปากน้ำรอบ และบ้านดิ่งพังในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและยังพบที่คลองคุดตันและที่อื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นต้น ในพื้นที่ทั้งหมดดังกล่าวได้พบ ลูกปัด เครื่องมือสัมฤทธิ์ และเครื่องมือเหล็ก สำหรับที่เขาสามแก้วและท่าปากน้ำรอบอาจจะเป็นสองแหล่งเท่านั้นที่พบหินคาร์เนเลียนและลูกปัดคาร์เนเลียนแบบฝังเส้นสี พร้อมด้วยกลองหน้าเดียว แต่ก็น่าเสียดายที่สิ่งเหล่านี้พบอยู่บนพื้นดินจึงไม่อาจกำหนดแหล่งที่มาอันแน่นอนได้ ส่วนทางใต้ลงไปก็พบชิ้นส่วนของกลองดองซอนบริเวณทั้งสองฝั่งของประเทศมาเลเซีย ที่สำคัญก็คือสถานที่พบนั้นเป็นบริเวณที่มีการทำเหมืองดีบุกและทองคำกันมาก ซากของเรือซึ่งขุดได้ที่กัวลา เซลินซิง (Kuala Selinsing) และไม้พายที่ได้จากลุ่มน้ำลังกัตในเซลังงอสามารถกำหนดอายุได้ว่าอยู่ในช่วงครึ่งหลังของพันปีแรกก่อนคริสตกาล หลักฐานนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการขยายเขตการเดินทางเรือตามชายฝั่ง

สำหรับวัตถุอื่น ๆ ที่เป็นหลักฐานบอกให้รู้ว่าได้มีการติดต่อกันก็คือขามสัมฤทธิ์ ได้พบเศษภาชนะสัมฤทธิ์เกือบ ๓๐๐ ชิ้นในหลุมศพ ๙๐ หลุมหรือมากกว่านั้นที่บริเวณบ้านดอนตาเพชรในภาคกลางของไทย สิ่งที่สำคัญก็คือมีการใช้สัมฤทธิ์ที่มีส่วนผสม

บุกอยู่สูงและเปราะบางมาทำการผลิตซามพวกนี้โดยเฉพาะ ส่วนวัสดุสัมฤทธิ์อื่น ๆ นั้นมีส่วนประกอบของดีบุกน้อยกว่ามาก ไม่ค่อยจะมีข้อสงสัยว่าซามสัมฤทธิ์เหล่านี้ได้หล่อขึ้นมาในท้องถิ่นบริเวณที่พบ เพราะทั้งหมดจะเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนกันในเครือข่ายการค้า ดังที่ได้พบชิ้นส่วนของเรือที่มีดีบุกประกอบอยู่มากที่จังหวัดสกลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พบที่ถ้ำองบะและยังพบในคาบสมุทรมาเลย์คือทางตอนใต้ของเปรักและทางเหนือของเซลังงอ ซามสัมฤทธิ์อื่น ๆ ก็ได้มาจากเหมืองดีบุกในเซลังงอ และบริเวณดังกล่าวก็ยังพบพายเรือไม้อีกด้วย

มีความจำเป็นที่จะต้องย้ำถึงลักษณะสองประการของเครือข่ายการแลกเปลี่ยนนี้ ประการแรกก็คือบริเวณคาบสมุทรของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ได้มียุคสัมฤทธิ์และยุคเหล็กแยกจากกันอย่างเด็ดขาด มีการใช้โลหะทองแดงและเหล็กในเวลาเดียวกันในบางสถานที่ในช่วงครึ่งหลังของพันปีแรกก่อนคริสตกาล ประการที่สองก็คือเครื่องมือเหล็กซึ่งได้มาจากพื้นที่เหล่านี้มีลักษณะที่แตกต่างกันชัดเจนของรูปแบบในแต่ละท้องถิ่น สินค้าทางไกลจำพวกสัมฤทธิ์ หินคาร์เนเลียนและลูกปัดแก้วพิมพ์สีทำให้บริเวณยุคโลหะในคาบสมุทรกับบริเวณภาคกลางของไทยมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า การกระจายของทรัพยากรแร่ธาตุในบริเวณคาบสมุทรมีไม่เท่ากัน เพราะขณะที่

คาบสมุทรอุดมไปด้วยแร่ดีบุกนั้นก็มีทองแดงน้อยมาก แร่ทองแดงส่วนใหญ่จะมาจากตอนเหนือของภาคพื้นทวีป

การกระจายพื้นที่ของยุคโลหะในมาเลเซียทำให้มองเห็นได้ว่ามีชุมชนสามกลุ่มที่ติดต่อกัน สองกลุ่มหลักอยู่ทางฝั่งตะวันตกในรัฐเปรัก และเซลังงอ อันเป็นบริเวณที่อุดมไปด้วยแร่ดีบุกและเข้าไปได้ง่ายที่สุดในคาบสมุทรมาเลย์ กลุ่มที่สามตั้งอยู่ตามริมแม่น้ำปาหัง-เทมเบอลิงตอนบนซึ่งอยู่ในหุบเขาอันเป็นบริเวณที่ในอดีตสามารถผลิตทองคำได้มากที่สุดในคาบสมุทร หลักฐานเหล่านี้ได้สนับสนุนเหตุผลที่ว่าแหล่งวัฒนธรรมยุคโลหะในคาบสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นดำรงอยู่โดยการไหลของแร่ธาตุในพื้นที่และได้เข้าร่วมในเครือข่ายการค้าทางทะเลกับศูนย์กลางบนภาคพื้นทวีป ในช่วงศตวรรษแรก ๆ ก่อนหน้าคริสตกาลนั้นดูเหมือนว่าการเดินเรือดังกล่าวจะถูกรวมเข้าไปในเครือข่ายชายฝั่งซึ่งได้ขยายตัวจากที่ราบตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำคงคามายังทางตอนเหนือของศรีลังกา ดังกล่าวแล้วข้างต้น

หลักฐานอันชัดเจนที่บอกเราถึงการติดต่อกันนี้ก็คือลูกปัดหินคาร์เนเลียนและลูกปัดแก้ว สำหรับกรณีลูกปัดคาร์เนเลียนนั้น ดูหนักแน่นกว่า ทั้งนี้ก็เพราะหินคาร์เนเลียนมีอยู่จำกัดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่มีมากในบริเวณคาบสมุทรของอินเดีย สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้นคือการที่หินโมราและพลอยอื่น ๆ เป็นสินค้าภายในทวีปอินเดียเองมา

ตั้งแต่ตอนต้น ๆ ของครึ่งหลังพันปีแรกก่อนคริสตกาล ในยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์ พื้นที่ที่ทำการผลิตลูกปัดเป็นหลายแห่งรู้จักกันดีในอนุทวีป เพราะลูกปัดสินค้าสำคัญไม่เฉพาะแต่ค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังค้ากับจีนด้วย ในจีนนั้นได้พบไข่มุก ลูกปัดกระจกใสและหินคาร์เนเลียนตามบริเวณรอบเจดีย์และสุสานของยุคราชวงศ์ฮั่น หลักฐานเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าสิ่งของบางอย่างนี้จะต้องมาจากอินเดีย ลูกปัดจำนวนมากกว่าสามพันซึ่งพบจากการขุดค้นสามครั้งที่บ้านดอนตาเพชรในภาคตะวันตกของไทย เมื่อคำนวณโดยวิธีคาร์บอน 14 แล้วก็มีอายุประมาณ 1810 ± 210 ปีก่อนปัจจุบัน และจากการนำตัวอย่างมาทดสอบตามหลักวิชาการอีกครั้งก็ปรากฏผลว่าลูกปัดดังกล่าวมีอายุเก่าแก่กว่าเดิมถึง ๒๐๐-๓๐๐ ปี รูปแบบธรรมดาที่สุดของลูกปัดหินที่พบในบริเวณบ้านดอนตาเพชรและที่อื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือลูกปัดหินคาร์เนเลียนสีแดงทรงกลม แต่บางทีก็มีลักษณะพิเศษที่สุดก็คือชิ้นส่วนลูกปัดคาร์เนเลียนแบบฝังเส้นสี ๕๐ ชิ้นที่พบจากพื้นที่บริเวณเมืองอุทอง

สำหรับในอินเดียนั้น ลูกปัดแบบฝังเส้นสีได้เป็นที่รู้จักกันดีในสมัยฮาร์ปปะ แต่ก็ค่อย ๆ หดไป ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นการทำขึ้นมาอีกครั้งเมื่อประมาณตอนกลางของพันปีแรกก่อนคริสตกาล จึงทำให้พบลูกปัดชนิดนี้อีกที่ดักสิลาและในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา ลูกปัดหินคาร์เนเลียนที่ออกแบบเป็นรูปห้า

เหลี่ยมและลูกปัดลักษณะรูปถังเปียร์ได้แพร่กระจายทั่วไปในอนุทวีปตั้งแต่ ๓๐๐ ปี ก่อนคริสตกาลจนถึง ค.ศ. ๒๐๐ ซึ่งเห็นได้จากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคาที่บริเวณตอนกลางและทางตะวันตกของอินเดียรวมไปถึงทางตอนเหนือของเดคข่าน วัตถุอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้เห็นว่าได้มีการติดต่อกันระหว่างอินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกก็คือ ชามสัมฤทธิ์ชนิดที่มีปุมอยู่ตรงกลางกันดังพบที่บ้านดอนตาเพชร ชามสัมฤทธิ์ดังกล่าวนี้มีลักษณะรูปร่างเหมือนกับที่พบหลายบริเวณในชายฝั่งโอริสสาและเบงกอล และยังพบทางตอนในตามลุ่มแม่น้ำคงคาซึ่งอยู่ในยุคเดียวกัน ดังนั้นจึงพอจะเชื่อได้ว่าการติดต่อทางทะเลในสมัยก่อนคริสตกาลได้เริ่มต้นขึ้นระหว่างชายฝั่งเบงกอลและโอริสสากับพม่าตอนล่าง แล้วผ่านไปทางด้านเจดีย์สามองค์สู่ภาคตะวันตกของไทย

ดูเหมือนว่าวงจรการเดินเรือเส้นทางที่สองได้เริ่มจากเกาะชวาและบาห์ลีไปยังฝั่งอินเดียทางตอนใต้ แม้ว่าหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการติดต่อกันจะมีน้อยกว่าเส้นทางแรก ได้มีการขุดพบลูกปัดทองคำ ลูกปัดหินคาร์เนเลียนเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องโลหะที่บริเวณแหล่งวัฒนธรรมบูนีทางฝั่งตะวันตกของชวาทอนเหนือแม้ว่าการลักขุดของโจรจะเป็นอุปสรรคต่อการขุดค้นอยู่บ้างก็ตาม จานแบนสามใบที่พบที่นี่มีลักษณะเฉพาะและถูกจัดอยู่ในประเภทภาชนะที่เรียกว่า รูเล็ท แว ในบริเวณอื่น ๆ ซึ่งพบเครื่องปั้นดินเผาจำนวน

มากที่มีลักษณะคล้ายกับวัฒนธรรมบูนิกคือ บริเวณบาหลิสตะวันตกซึ่งมีอายุระหว่าง ๑๐๐ ปีก่อนคริสตกาลจนถึง ค.ศ. ๑๐๐ การขุดค้นในบริเวณดังกล่าวได้สิ่งของจำพวกเครื่องมือสัมฤทธิ์และเหล็กฝังอยู่อย่างดี นอกจากนั้นก็ยังมีการขุดทองคำ ลูกปัดแก้วรวมทั้งลูกปัดหินคาร์เนเลียนคล้าย ๆ กับตัวอย่างที่บริเวณแหล่งบูนี หลักฐานที่พบทางตะวันตกของบาหลิสมีลักษณะเหมือนกันมากกับมาลีสวมศีรษะที่ได้มาจากหลุมชั้นวัฒนธรรมหินใหญ่ซึ่งได้มาจากบนชายฝั่งทวีป การติดต่อกันในระยะแรกนี้ขยายตัวออกไปมากยิ่งขึ้นในช่วงศตวรรษแรก ๆ และศูนย์อำนาจย่อยบนชายฝั่งอินเดียก็ได้เคลื่อนย้ายไปยังที่ราบลุ่มแม่น้ำกฤษณะและโคทาวารีตอนล่างดูเหมือนว่าเส้นทางการเดินเรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ขยายรวมออกไปถึงบริเวณคาบสมุทรและที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดีและลุ่มแม่น้ำโขง หลักฐานทางด้านโบราณคดีและจารึกชี้ให้เห็นว่าพวกพยูมีอำนาจอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดีตอนกลางและบรรดาชาววัฒนธรรมในบริเวณนั้นก็มิได้อยู่ในช่วงศตวรรษที่ ๑-๔ หลักฐานทางด้านโบราณคดีอื่น ๆ ที่ชี้ให้เห็นว่าไม่มีการติดต่อกับอินเดียได้แก่ลูกปัด เครื่องเรือ ภาชนะชนิครุเล็ทแวและก้อนดินที่มีตราประทับวงกลมตัวอักษรพราหมี อ่านว่า *สังฆสิริ* ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงศตวรรษที่ ๒ ในภาคกลางของประเทศไทย การขุดค้นที่จันทเสนได้พบหัวเหล็กในชั้นที่ ๒ ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงศตวรรษที่ ๑-๒ และสิ่งที่

สลักอยู่บนหัวนี้ก็คือรูปม้า ๒ ตัว รูปหงส์ที่มีหางสวยงามละเอียดและแถวรูปสัญลักษณ์ในพุทธศาสนา นอกจากนี้ที่บริเวณพื้นดินก็ยังพบลูกปัดทรงกลมและแผ่นหินเจาะรู ๒ รู สำหรับในอินเดียนั้นหัวเหล็กดังกล่าวพบในหลาย ๆ พื้นที่ซึ่งมีอายุระหว่าง ๓๐๐ ปีก่อนคริสตกาลจนถึงค.ศ. ๓๐๐ ดังเช่นตัวอย่างที่ดักกิลลาและบนคาบสมุทรเดคข่าน เป็นต้น

บริเวณพื้นที่เมืองออกแก้วอันเป็นที่รู้จักกันดีซึ่งขณะนี้อยู่ลึกไปในแผ่นดินประมาณ ๒๕ กิโลเมตร อันเนื่องมาจากการยกของแผ่นดินปากแม่น้ำโขงเมืองท่าของพุนั้นแห่งนี้ได้รุ่งเรืองขึ้นมาในศตวรรษที่ ๓ และเริ่มเสื่อมลงในครึ่งหลังของศตวรรษที่ ๕ จนถึงต้นศตวรรษที่ ๖ มีหลักฐานหลายอย่างที่ทำให้เห็นว่าบริเวณนี้มีการติดต่อกับภายนอก ซึ่งรวมไปถึงพลอยแกะสลักและเหรียญโรมันตราประทับหินคาร์เนเลียนพร้อมจารึกอักษรพราหมี ลูกปัด และชิ้นส่วนรูปปั้นที่หายาก นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวก็ยังมีการใช้เงินตรากันอย่างแพร่หลายแล้วภายในกลางพันปีแรกของคริสตกาล หอยสังข์เงินและเหรียญศรีวิหะคือตัวแบบของเหรียญในบริเวณภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ใช้กันมาเป็นเวลากว่า ๕๐๐ ปี แบบอย่างดังกล่าวล้วนได้รับมาจากอินเดียทั้งสิ้น

บริเวณคอคอดคาบสมุทรมลายูซึ่งเชื่อมต่อกับตอนใต้ของแผ่นดินใหญ่เอเชียนั้นมีสถานที่แห่งหนึ่งคือควนลูกปัดซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลคลองท่อมจังหวัดกระบี่ ห่างจากทะเล

อันตามันประมาณ ๑๕-๒๐ กิโลเมตร แม้ว่า การขุดค้นบริเวณดังกล่าวจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะได้ถูกชาวบ้านลักขุดมา อย่างต่อเนื่อง แต่หลักฐานที่ได้จากบริเวณ นั้นก็ไม่ใช่ของธรรมดาและพิจารณาได้ว่าการ ติดต่อกับอินเดียและเมืองออกแก้วของ พุทธนั้น ชากสิ่งก่อสร้างด้วยอิฐยังหลงเหลืออยู่ ที่นั่นและมีลูกปัดเป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นแก้ว และหินมีค่าคล้ายหินคาร์เนเลียน จารึกที่ เก่าแก่ที่สุดของไทยก็มาจากที่นี่ซึ่งจารึกลง บนตราประทับหินคาร์เนเลียนเป็นภาษา พราหมี ซึ่งกำหนดได้ว่าอยู่ในช่วงศตวรรษ ที่ ๑-๓ ตราประทับอื่น ๆ อย่างน้อยที่สุด ๕ อันพร้อมด้วยจารึกก็พบที่นี่ซึ่งมีอายุอยู่ใน ช่วงหลังประมาณศตวรรษที่ ๕-๗ นอกจากนี้ก็ยังพบเหรียญ ๒ อัน ที่มีรูปหัวตัวผู้ สลักอยู่ทางด้านหน้าและรูปเรืออยู่ด้านหลัง ซึ่งเหมือนกับเหรียญของบัลลวที่พบอยู่ตาม ชายฝั่งโคโรมัลเดล

บริเวณสำคัญซึ่งเป็นประโยชน์ยิ่งสำหรับ การเข้าใจถึงพัฒนาการต่าง ๆ ในช่วง แรกเริ่มคริสตกาลคือที่กัวลาเซลินซึ่งบนฝั่ง รัฐเปรักซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งดีบุก บริเวณนี้อยู่ ทางใต้ของรัฐเคดาห์ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร ซึ่งเป็นสถานที่ที่พบซากของวัดวาอาราม จำนวนมาก กำหนดอายุได้ว่าอยู่ในช่วง ศตวรรษที่ ๗-๑๑ แต่โชคไม่ดีที่ลำดับชั้นดิน ไม่แน่นอน ทั้งนี้ก็เพราะว่าสถานที่ดังกล่าว ตั้งอยู่ที่ซึ่งเป็นโคลนป่าโกงกางซึ่งระดับน้ำ ขึ้นลงอยู่ตลอดเวลาแม้การวิเคราะห์อายุ

เมื่อเร็ว ๆ นี้จะกำหนดว่าบริเวณดังกล่าวได้ เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านการค้าเมื่อศตวรรษที่ ๒ ก็ตาม ได้พบลูกปัดหินคาร์เนเลียนจำนวนมากที่นี่ นอกจากนั้นก็ยังพบผลึกและแก้ว ซึ่งสิ่งของเหล่านี้จำนวนมากที่ยังทำไม่เสร็จ ตราประทับหินคาร์เนเลียนสีแดงเป็นตัวหนังสือโบราณมีอายุถึง ค.ศ. ๔๐๐ บรรยายคำว่า “ศรี วิษณุวรมัน” ตราดังกล่าวได้พบอยู่ใน หลุมดิน ๆ

หลักฐานทางด้านประติมากรรมใน โบราณคาบสมุทรวัดได้แก่รูปปั้นพระวิษณุสมัย แรก ๆ จากอำเภอละโวทัยซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง ศตวรรษที่ ๔ และเอกมุขลึงค์จากบริเวณ เดียวกันมีอายุอยู่ในศตวรรษที่ ๕ ดูตาม ลักษณะรูปแบบแล้วรูปปั้นพระวิษณุนี้ได้รับ อิทธิพลมาจากศิลปะในศตวรรษที่ ๔ ของนา คาร์ซุนกอนดาบนฝั่งอันธระ และอิทธิพลนี้ ยังเห็นได้อีกจากรูปปั้นที่พบในนครศรีธรรม ราชและออกแก้ว ภายในศตวรรษที่ ๖ ก็ได้มีการหล่อรูปปั้นทั้งในศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธขึ้นในพื้นที่คาบสมุทรว รูป บันเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกับตัว ต้นแบบในอินเดียอย่างชัดเจน ชากในพุทธ ศาสนายุคแรกที่หลงเหลืออยู่ก็คือปฏิญญา จารึกที่มีอายุจากศตวรรษที่ ๔ ซึ่งพบในรัฐ เคดาห์ ชิ้นส่วนของหินที่ในบริเวณนี้มีภาพ แกะสลักเจดีย์สวยงาม และจารึกก็ได้ชี้ให้ เห็นว่าสิ่งนี้สร้างขึ้นโดยพุทธคุปต์ซึ่งเป็น มหานาวิก (หัวหน้าชาวเรือ) ที่อาศัยอยู่ใน รักษมฤตติกา (Raktamrttika) จารึกดังกล่าว

กำหนดอายุได้ว่าอยู่ในราว ค.ศ. ๕๐๐

ภายในเครือข่ายการเดินทางเรือทั้งในท้องถื่นและระดับภูมิภาคนี้ยังไม่ได้โยงใยให้เห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจีน ทั้งนี้ก็เพราะเรื่องดังกล่าวอยู่นอกเหนือขอบเขตบทความนี้ตั้งแต่แรกแม้ว่าหลักฐานโบราณคดีเกี่ยวกับเรื่องนี้จะไม่ขาดแคลนก็ตาม การติดต่อทางทะเลระหว่างแหล่งวัฒนธรรมต้องซอนกับคาบสมุทรและหมู่เกาะนั้นได้กล่าวไปพอสังเขปแล้ว แต่สิ่งที่สำคัญเท่าเทียมกันก็คือการที่เวียดนามได้ติดต่อกับญวนนานและกับชุมชนตามชายฝั่งทางตอนใต้ของจีน ดังจะเห็นได้ว่าการพบสินค้าบางอย่างที่กำเนิดในจีนฝั่งรวมอยู่กับวัฒนธรรมต้องซอน และเช่นเดียวกันเมื่อได้พิจารณาเครื่องเพชรพลอยของต้องซอนแล้วก็สามารถเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าได้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนกับจีน

ในช่วงราชวงศ์ฮั่นยุคต้น (๒๐๖ ปีก่อนคริสตกาลถึง ค.ศ. ๕) ได้มีการแลกเปลี่ยนสินค้าบรรณาการกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้นำของจีนกับกลุ่มชนที่อยู่ตามชายแดนทางเหนือและตะวันตก และทูตจากบริเวณดังกล่าวก็ได้แสดงให้เห็นว่าพวกเขายอมรับอำนาจของจักรวรรดิจีนโดยการนำเครื่องบรรณาการที่แปลก ๆ และหายากมากำนัล นอกเหนือจากนี้ในบางครั้งราชทูตจีนก็ได้เดินทางไปยังต่างประเทศเพื่อเสาะหาของมีค่าและหายากอีกด้วย หวังกงหวูได้ชี้ให้เห็นว่าการขยายอำนาจของราชวงศ์ฮั่นลงมายังกว้างตั้งนั้นก็เพื่อหาดินแดนสำหรับเป็น

ศูนย์ติดต่อค้าขายทางทะเล และก่อนหน้า ค.ศ. ๑๐๐ ก่อนคริสตกาลนั้นจีนก็สามารถตั้งกองอำนวยการเพื่อดูแลตรวจตราการค้าทางชายฝั่งตอนได้แล้ว

เอกสารของจีนสมัยแรก ๆ ยืนยันกิจกรรมดังกล่าวโดยได้ระบุถึงศูนย์อำนาจต่าง ๆ จำนวนมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าได้เข้าร่วมกับอาณาจักรฟูนันในศตวรรษที่ ๓ ในจำนวนรัฐเหล่านั้นก็มีชื่อตุนซุน (Tun-sun) และชิวฉี Chiu-Chih ด้วยแม้ว่าการวิจัยเกี่ยวกับยุคนี้จะได้ลบล้างความน่าเชื่อถือของเอกสารจีนที่เกี่ยวกับ“อาณาจักรฟูนัน” ไปมากแล้วก็ตาม

ดังนั้นการกำหนดขอบเขตเครือข่ายการเดินทางเรือระดับท้องถื่นและภูมิภาคในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงควรจะได้กล่าวย้ำ การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบในข้อมูลทางด้านโบราณคดีที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นสิ่งแรกที่จะต้องทำก่อนที่จะตั้งคำถามถึงการจัดระเบียบทางการค้าหรือเกี่ยวกับกลไกของเครือข่ายดังกล่าว หลักฐานทางด้านจารึกจากอินเดียชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของการจัดการที่เพิ่มขึ้นซึ่งมีสมาคมพ่อค้าเข้ามา มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ศตวรรษแรก ๆ เป็นต้นมา แต่ก็นั้นแหละระบบการค้าที่นี้ก็แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคซึ่งไม่อาจที่จะกล่าวโดยทั่วไปว่าเหมือนกันทั้งหมดได้ ปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในระดับย่อย ๆ ก็คือบทบาทของอุดมการณ์ในการสร้างความเป็นปึกแผ่น

หรือแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของเครือข่าย
การค้าและที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนี้ก็คือทัศนคติทาง
ศาสนาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม มี
ความหวังอยู่ว่าการกล่าวซ้ำอีกครั้งถึงการ
กำหนดเขตเครือข่ายการเดินทางจะทำให้เกิด

ความเข้าใจที่ดีขึ้นไม่เฉพาะแต่การขยายตัว
ของการค้าทางทะเลในช่วงศตวรรษแรกเริ่ม
คริสตกาลเท่านั้น แต่สิ่งนี้จะยังนำไปสู่การ
ประเมินกันใหม่เกี่ยวกับการติดต่อข้ามอ่าว
เบงกอลในระยะแรก

๒๕ ปี คณะอักษรศาสตร์

ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขอเชิญ เข้าร่วมการสัมมนา และวรรณคดีสัญจร เรื่องศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง
มหาราช และลิลิตยวนพ่าย

วันที่ ๘ - ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๖ (ทัศนศึกษา ๓ วัน) ณ อาคารศูนย์รวม ๓
มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ และทัศนศึกษา สถานที่สำคัญที่กล่าวถึงในศิลาจารึก
และลิลิตยวนพ่าย : สุโขทัย ศรีสัชนาลัย พิษณุโลก กำแพงเพชร

สอบถามรายละเอียด ที่

ภาควิชาภาษาไทย / หรือ คณะอักษรศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม ๗๓๐๐๐

โทร. (๐๓๔) ๒๕๓-๘๔๐-๖ ต่อ ๓๓๙, ๓๔๐ (๐๓๔) ๒๕๕-๐๙๗

๒๕ ปี คณะอักษรศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ขอเชิญเข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการ เพื่อ
ทบทวนสถานภาพและบทบาทเพื่อความอยู่รอดของวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เรื่อง การย่อนพินิจเพื่อกำหนดทิศทางอนาคต วันที่ ๑๖-๑๗ มิถุนายน ๒๕๓๖ ณ ห้อง ๑๒๐๒
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม

ผู้เข้าร่วมสัมมนา คณาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ และคณะวิชาในสาขาใกล้เคียงของ
มหาวิทยาลัยตลอดจน อาจารย์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่าง ๆ
ทั้งที่อยู่ในและนอกสถาบันอุดมศึกษาในประเทศ จำนวน ๑๐๐-๑๒๐ คน

ค่าลงทะเบียน ๒๐๐ บาท

กำหนดการสัมมนา

๑๖ มิถุนายน ๒๕๓๖

- แสดงปาฐกถาหน้า “๒๕ ปี อักษรศาสตร์ : หนทางแห่งความเติบโตของมนุษยศาสตร์ และ
สังคมศาสตร์?”
โดย ศาสตราจารย์ ดร.แกมสุข นุ่มนนท์
- บรรยายนำ “มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ : บทเรียนแห่งการแสวงหาความเข้าใจ
มนุษย์และสังคม”
โดย พระเทพเวที
- บรรยายนำ “วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์: หนทางและเหตุผลของการคงอยู่ของมนุษย-
ศาสตร์ - สังคมศาสตร์?”
โดย ศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระ
- อภิปรายกลุ่ม (แยกกลุ่มมนุษยศาสตร์ และกลุ่มสังคมศาสตร์)

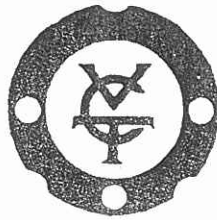
๑๗ มิถุนายน ๒๕๓๖

- นำเสนอรายงานการอภิปรายกลุ่ม
- อภิปรายทั่วไป

สอบถามรายละเอียด ที่

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม ๗๓๐๐๐
โทรศัพท์ (๐๓๔) ๒๕๕-๐๙๗

007025

วี ซี ชัตเตอร์ส

๑๗๑ หมู่ ๒ ต.ลำพญา อ.เมือง จ.นครปฐม
โทร. (๐๓๔) ๒๔๓๖๘๘, ๒๕๕๕๘๑ FAX ๒๕๕๕๘๒

โรงงานผลิต- จำหน่ายประตูม้วน ทุกระบบ
และใบกันสาดอลูมิเนียม

วิชัย โกสมนึก

ผู้จัดการ

ศูนย์บริการภาพสี ระบบคอมพิวเตอร์

ห้องภาพ

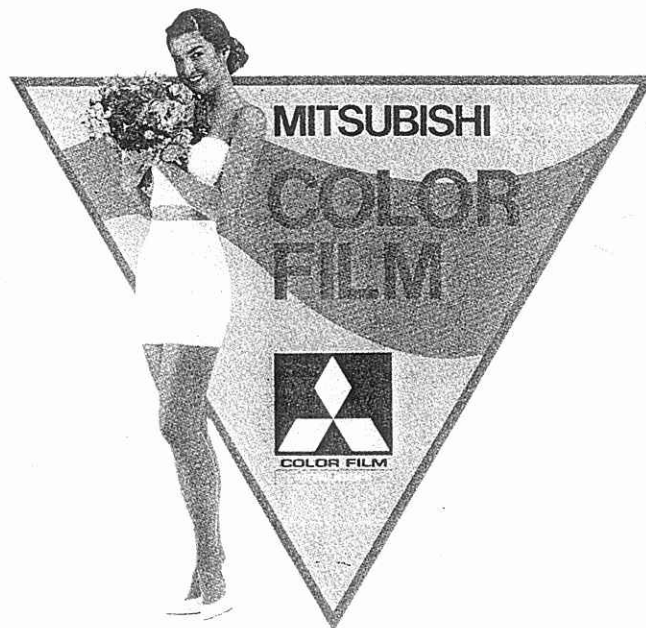
ธัญญะวิทัศน์ คลาสเซอร์แล็บ
ฟิสิกส์อิเล็กทรอนิกส์

๑๔๘ ถ.ทหารบก (หลังท่ารถเมล์ขาว) อ.เมือง จ.นครปฐม ๗๓๐๐๐

โทร. (๐๓๔) ๒๔๒๓๕๐-๒๕๑๓๔๔

๑๕๑/๓๔ ถ.ราชวิถี (หน้าโรงแรมเวล) อ.เมือง จ.นครปฐม ๗๓๐๐๐

โทร. (๐๓๔) ๒๕๒๑๙๕ FAX (๐๓๔) ๒๕๒๑๙๕

ผู้จัดการ

นายพิบูลย์ ผดุงศรีสวัสดิ์

ศูนย์ภาพสีด่วน ภายใน ๒๓ นาที
บริการถ่ายภาพสี-ขาวดำ กล้องหมุน วีดีโอ ทั้งในและนอกสถานที่
ถ่ายเอกสาร เคลือบบัตร
จำหน่าย กล้อง ฟิล์มและอุปกรณ์การถ่ายรูปทุกชนิด
กรอบรูปพร้อมอัลบั้มใส่รูป มีชุดข้าราชการ ชาย-หญิง ไว้บริการ

“๒๕ ปี คณะอักษรศาสตร์”

เนื่องในวาระที่ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ก่อตั้งมาครบ ๒๕ ปี ในเดือนมิถุนายน ๒๕๓๖ คณะอักษรศาสตร์ จึงถือโอกาสอันเป็นมงคลนี้ จัดกิจกรรมทางวิชาการและบริการทางวิชาการตลอดระยะเวลา ๑ ปี โดยเริ่มตั้งแต่ เดือนมิถุนายน ๒๕๓๖ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๓๗

คณะอักษรศาสตร์ โดยความร่วมมือของทุกสาขาวิชาและหมวดวิชา ได้กำหนดการจัดกิจกรรมวิชาการต่าง ๆ ไว้ดังนี้

- การสัมมนาทางวิชาการ
- การสัมมนา-การอบรม-การบรรยายเชิงปฏิบัติการ
- การบรรยายและการสนทนา ทางวิชาการ
- จัดพิมพ์หนังสือ วารสาร จุลสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
- นิทรรศการ
- ทักษะศึกษา ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
- การจัดแสดงละคร
- การจัดแสดงการบรรเลงดนตรี
- การแสดงผลงานทางศิลปะของนักศึกษา

ฯลฯ

รายละเอียดกรุณาติดต่อ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พระราชวังสนามจันทร์ จ.นครปฐม โทร. (๐๓๔) ๒๕๕-๐๙๗